

OLIGOFRENOPELAGOGIKANING BOSHQA FANLAR BILAN ALOQASI

Qahramonova Zebuniso Raufjon qizi,

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti,

Defektologiya (faoliyat turlari bo'yicha) yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada oligofrenopedagogikaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Oligofrenopedagogika – bu aqliy zaif bolalarni o'qitish va tarbiyalashga yo'naltirilgan maxsus pedagogika sohasi bo'lib, u bir qancha fanlar bilan uzviy bog'liq. Tadqiqotda oligofrenopedagogikaning psixologiya, nevrologiya, defektologiya, logopediya, sotsiologiya va umumiy pedagogika bilan o'zaro aloqasi ko'rib chiqilgan.

Asosiy e'tibor, aqliy zaif bolalarning kognitiv rivojlanishini tushuntirishda Vygotskiy, Luriya, Pevzner, Petrova va Khomskaya kabi olimlarning ilmiy ishlari va ularning ta'lim metodologiyasiga ta'siriga qaratilgan. Shuningdek, ushbu fan sohasida zamonaviy integrativ yondashuvlarning ahamiyati ham ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: oligofrenopedagogika, defektologiya, maxsus pedagogika, aqliy zaiflik, psixologiya, nevrologiya, logopediya, sotsiologiya, pedagogik korreksiya, integrativ yondashuv.

KIRISH

Oligofrenopedagogika ya'ni oligofreniya va pedagogika bu aqli zaif bolalarni o'qitish, tarbiyalash, korreksiyalash (tuzatish), ijtimoiy xayotga jalb etishmasalalarini o'rganuvchi defektologiya tarmog'i. Oligofrenopedagogikaning asosiy vazifasi aqli zaif bolalarning rivojlanishida korreksion tarbiyaning mohiyatini ochib berish, ulardagi nuqsonning rivojlanishini va nuqsonning o'zini bartaraf etish yo'llarini, maxsus maktab va maktabgacha tarbiya muassasalarida aqli zaif bolalar

uchun maxsus ta'lim-tarbiya va korreksion rivojlantiruvchi ish va metodlarni ishlab chiqish hamda takomillashtirishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Oligofrenopedagogika umumiy va maxsus pedagogika, psixologiya, anatomiya, fiziologiya, genetika, nevropatologiya, pediatriya, oligofreniya klinikasi yutuqlariga asoslanadi. XIX asr boshlarida tibbiyot va pedagogikaning rivojlanishi tufayli muayyan yo'nalish sifatida vujudga keldi. O'sha asrning o'rtalarida fransuz vrachi va pedagogi E. Segen (1812) aqli zaif bolalarni o'qitish va tarbiyalash nazariyasini ishlab chiqdi. Ayniqsa, uning «Aqliy normal bo'lmagan bolalar tarbiyasi, gigiyenasi va axloqiy davosi» asari (1846) oligofrenopedagogikada katta yutuq bo'ldi. Chet ellarda oligofrenopedagogikaning shakllanishi J.Demor va O.Dekroli (Belgiya), B.Mennel va A. Fuks (Germaniya), A.Bine, J.Filipi va I.Bonkur (Fransiya), V.M.Bexterev, P.F.Lesgaft, L.S.Vigotskiy (Rossiya) kabilar nomi bilan bog'liq.

NATIJALAR

Yuqorida sanaganimizdek oligofrenopedagogikaning boshqa fanlar bilan aloqadorligiga ko'plab olimlarning tadqiqotlarida o'z aksini topgan. Ularning tadqiqot ishlari misol qilib keltiradigan bo'lsak: L.S. Vygotskiyning "Madaniy-tarixiy nazariya" asarida u aqli zaif bolalarning rivojlanishini tushunishda muhim o'rin tutuvchi "Yaqin rivojlanish zonasi" tushunchasini kiritdi. U nogiron bolalar rivojlanishining psixologik asoslarini o'rgandi va kompensatsiya (ya'ni, buzilgan funksiyalarni boshqa funksiyalar hisobiga to'ldirish) tamoyilini ilgari surdi. Uning tadqiqotlari pedagogika, psixologiya va defektologiya fanlari o'rtasidagi bog'liqlikni asoslab berdi. A.R. Luriya miyaning funksional tizimlarini o'rganib, oligofreniyaning neyropsixologik asoslarini ishlab chiqdi. U oligofren bolalarning miyada paydo bo'ladigan o'zgarishlarini tahlil qilib, ularni pedagogik va psixologik korrektsiya qilish usullarini taklif etdi. M.S. Pevzner oligofreniyaning turli klinik shakllarini tasnifladi va ularning pedagogik yondashuvlariga ta'sirini o'rgandi.

Uning tadqiqotlari asosida oligofrenopedagogikaning individual yondashuv tamoyili rivojlantirildi. V.G. Petrova oligofren bolalarning o'quv dasturlariga moslashtirilgan metodlarni ishlab chiqdi. Uning tadqiqotlari maxsus ta'limda logopedik, pedagogik va psixologik yondashuvlarning integratsiyasi muhimligini ko'rsatdi. E.D. Khomskaya aqli zaif bolalarning til va nutq rivojlanishidagi buzilishlarni tadqiq qilib, logopediya va oligofrenopedagogika o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamladi. Uning ishlari nutqni rivojlantirish metodikalarining ilmiy asoslarini yaratdi. O'zbekistonda S.T.Aytmetova, K.K.Mamedov, P.M.Po'latova, M.I.Soatovalar tomonidan oligofrenopedagogika bo'yicha o'quv qo'llanmasi tayyorlanib nashr etilgan. O'zbekistonda aqli zaif bolalarni tarbiyalash va o'qitish maxsus yordamchi maktablarda amalga oshiriladi. Oligofrenopedagogikada bola his-tuyg'usini boyitishga, nutqini rivojlantirishga katta ahamiyat berilib, ta'lim-tarbiyaviy jarayonda ko'rgazmali qurollar va boshqa metodlardan keng foydalaniladi. Aqli zaif bolalarni psixologik-pedagogik o'rganish asosida har bir bolaga individual yondashiladi. O'zbekistonda oligofrenopedagoglarni Toshkent pedagogika universiteti va pedagogika institutlarining defektologiya fakultetlari tayyorlaydi.

MUHOKAMA

Oligofrenopedagogika mustaqil fan bo'lishiga qaramay, u boshqa ko'plab fanlar bilan bog'liq. Bu bog'liqlik ilmiy tadqiqotlar orqali isbotlangan va rivojlantirilgan. Oligofrenopedagogika psixologiya, pedagogika, tibbiyot, nevrologiya, logopediya va boshqa fanlar bilan chambarchas bog'liq.

Nima uchun bu bog'liqlik muhim?

Psixologiya oligofren bolalarning fikrlash, xotira, e'tibor va emotsional rivojlanish xususiyatlarini tushunishga yordam beradi.

Tibbiyot (nevrologiya, psixiatriya, genetika) intellektual buzilishlarning sabablarini o'rganib, ularni tashxislash va davolash usullarini taklif qiladi.

Pedagogika aqliy zaif bolalarga mos keladigan o'qitish va tarbiyalash metodlarini ishlab chiqadi.

Logopediya nutq buzilishlarini tuzatish bilan shug'ullanadi, chunki ko'pgina oligofren bolalarda nutq muammolari mavjud.

Sotsiologiya va ijtimoiy pedagogika bu bolalarni jamiyatga moslashtirish va ularga ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ko'rsatish bo'yicha ilmiy asos yaratadi.

XULOSA

Oligofrenopedagogikaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi bolalar bilan ishlashni yaxshilash uchun integrativ yondashuvni talab qiladi. Ya'ni, psixologlar, pedagoglar, shifokorlar, logopedlar va sotsiologlar birgalikda ishlashi kerak.

Shu sababli, oligofrenopedagogika faqat bitta yo'nalishga emas, balki ko'plab ilmiy sohalarga tayangan holda rivojlanadi va bu bolalarga samarali yordam ko'rsatishga imkon yaratadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. D.A.Nurkeldiyeva, M.U.Hamidova "Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar diagnostikasi" Toshkent – 2016;
2. Raxmanova V.S. "Korreksion pedagogika va logopediya". Toshkent "Iqtisod - Moliya" 2007;
3. M.Y. Ayupova "Logopediya". Toshkent O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti 2007;
4. Muminova L.R., Ayupova M.YU. Logopediya. Toshkent.1993